

Periodické funkcie

①

Def. Funkcia $f \subseteq \mathbb{R} \times \mathbb{R}$ nazývame periodickou s periodou $T > 0$ ak T je najmenšie kladné číslo pre ktoré $f(x+T) = f(x)$ pre všetky $x \in \mathbb{R}$

vlastnosti: $f(x+kT) = f(x)$ pre všetky $x \in \mathbb{R}$ a všetky $k = 0, \pm 1, \pm 2, \dots$

ak f je po častiach spojitá potom $\int_a^{a+T} f(x) dx = \int_0^T f(x) dx$ pre ľubovoľné $a \in \mathbb{R}$

• Nech $T > 0$. Pre všetky $x \in \mathbb{R}$ platí:

$$\left. \begin{aligned} \sin \frac{2\pi n(x+T)}{T} &= \sin \frac{2\pi n x}{T} \\ \cos \frac{2\pi n(x+T)}{T} &= \cos \frac{2\pi n x}{T} \end{aligned} \right\} \begin{array}{l} \text{sú periodické} \\ \text{s periodou} \\ T > 0 \end{array}$$

$$\left(\text{pretože: } \frac{2\pi n(x+T)}{T} = \frac{2\pi n x + 2\pi n T}{T} = \frac{2\pi n x}{T} + 2\pi \right)$$

• Nech $T > 0$. $p, q = 0, 1, 2, \dots$; $a \in \mathbb{R}$

$$(a) \int_a^{a+T} \sin \frac{2\pi p x}{T} \cos \frac{2\pi q x}{T} dx = 0$$

$$(b) \int_a^{a+T} \sin \frac{2\pi p x}{T} \sin \frac{2\pi q x}{T} dx = \begin{cases} 0, & \text{pre } p \neq q \\ \frac{T}{2}, & \text{pre } p = q > 0 \\ 0, & \text{pre } p = q = 0 \end{cases}$$

$$(c) \int_a^{a+T} \cos \frac{2\pi p x}{T} \cos \frac{2\pi q x}{T} dx = \begin{cases} 0, & \text{pre } p \neq q \\ \frac{T}{2}, & \text{pre } p = q > 0 \\ T, & \text{pre } p = q = 0 \end{cases}$$

(Na dôľhos použiťeme vzorce:

$$\begin{aligned} \sin \alpha \cos \beta &= \frac{1}{2} (\sin(\alpha + \beta) + \sin(\alpha - \beta)) \\ \sin \alpha \sin \beta &= \frac{1}{2} (\cos(\alpha - \beta) - \cos(\alpha + \beta)), \text{ atď.} \end{aligned}$$

↓ systém funkcií:

$$\mathcal{M} \left\{ \begin{array}{l} 0, \sin \frac{2\pi x}{T}, \sin \frac{4\pi x}{T}, \sin \frac{6\pi x}{T}, \dots \\ 1, \cos \frac{2\pi x}{T}, \cos \frac{4\pi x}{T}, \cos \frac{6\pi x}{T}, \dots \end{array} \right.$$

je ortogonálny systém funkcií na intervale $\langle a, a+T \rangle$ pre ľubovoľné $a \in \mathbb{R}$

s.j. pre ľubovoľné $f, g \in \mathcal{M}, f \neq g$ platí:

$$\int_a^{a+T} f(x)g(x)dx = 0.$$

$$\begin{aligned} \int_0^T \sin \frac{2\pi x}{T} \cos \frac{4\pi x}{T} dx &= \frac{1}{2} \int_0^T (\sin(\frac{2\pi x}{T} + \frac{4\pi x}{T}) + \sin(\frac{2\pi x}{T} - \frac{4\pi x}{T})) dx = \\ &= \frac{1}{2} \int_0^T (\sin \frac{6\pi x}{T} + \sin \frac{-2\pi x}{T}) dx = \\ &= \frac{1}{2} \left[\frac{T}{6\pi} (-1) \cos \frac{6\pi x}{T} + \frac{T}{2\pi} \cos \frac{2\pi x}{T} \right]_0^T = \\ &= \frac{1}{2} \left(-\frac{T}{6\pi} (\frac{\cos 6\pi}{1} - \frac{\cos 0}{1}) + \frac{T}{2\pi} (\frac{\cos 2\pi}{1} - \frac{\cos 0}{1}) \right) = \frac{1}{2} \cdot 0 = 0 \end{aligned}$$

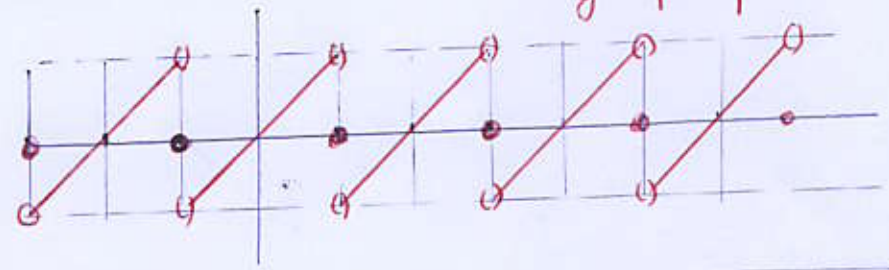
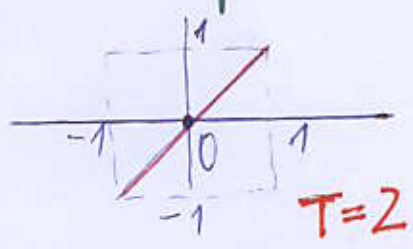
Normalizované periodické pokračovanie po častiach spojitej funkcie na $\langle a, a+T \rangle$

Nech $f \subseteq \mathbb{R} \times \mathbb{R}$ je po častiach spojitá funkcia na intervale $\langle a, a+T \rangle$. Funkciu

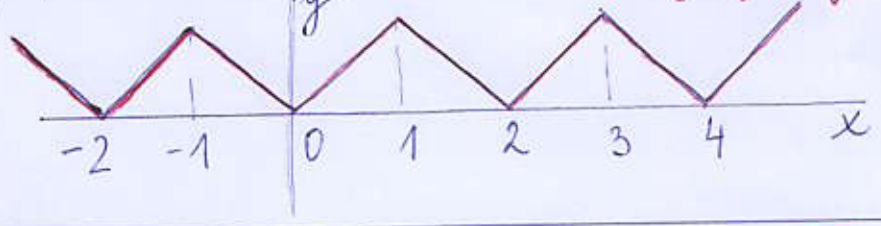
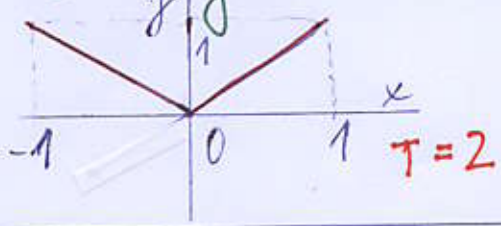
$$\bar{f}(x) = \begin{cases} \frac{1}{2} \left\{ \lim_{t \rightarrow a+} f(t) + \lim_{t \rightarrow (a+T)^-} f(t) \right\}, & \text{pre } x = a \\ \frac{1}{2} \left\{ \lim_{t \rightarrow x+} f(t) + \lim_{t \rightarrow x-} f(t) \right\}, & \text{pre } x \in (a, a+T) \\ \bar{f}(x+T) & \text{pre všetky } x \in \mathbb{R} \end{cases}$$

nazývame "normalizovaným periodickým pokračovaním f pre $\langle a, a+T \rangle$ ".

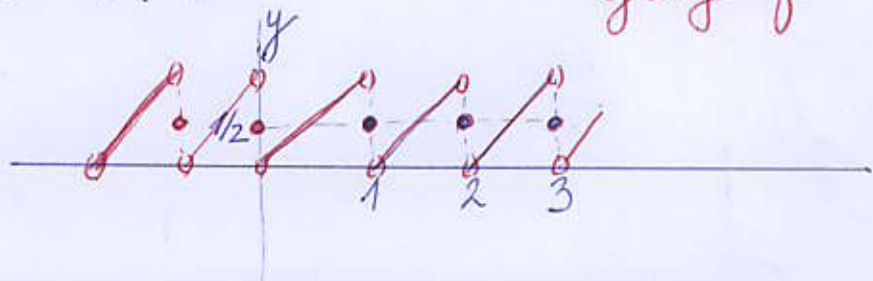
• $f(x) = x$, pre $\langle -1, 1 \rangle$ má n.p.p. graf $\bar{f}$

• $f(x) = |x|$, pre $\langle -1, 1 \rangle$ má n.p.p. graf $\bar{f}$

• $f(x) = x$, pre $\langle 0, 1 \rangle$ graf $\bar{f}$

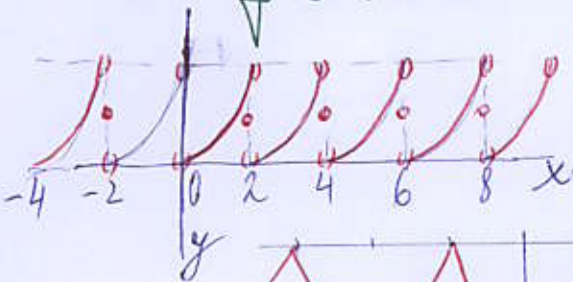
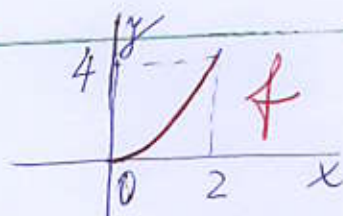

Párne a nepárne periodické pokračovanie funkcie f pre interval $\langle 0, a \rangle$

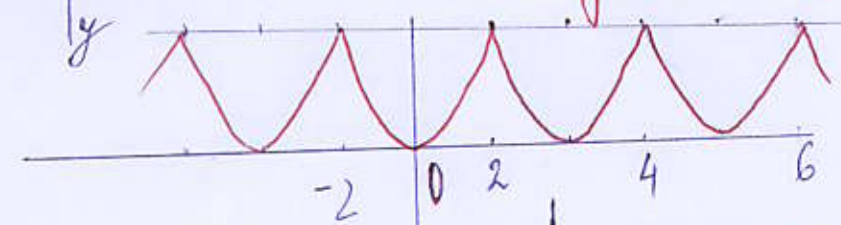
párne zostrojíme tak že doplníme (dodefiniujeme) funkciu f na párnú na $\langle -a, a \rangle$ a z nej zostrojíme jej norm. per. pokr. pre $\langle -a, a \rangle$ (teda perioda $T = 2a$)

nepárne zostrojíme tak že doplníme (dodefiniujeme) funkciu f na nepárnú na $\langle -a, a \rangle$ a z nej zostrojíme jej norm. per. pokr. pre $\langle -a, a \rangle$ (teda perioda $T = 2a$)

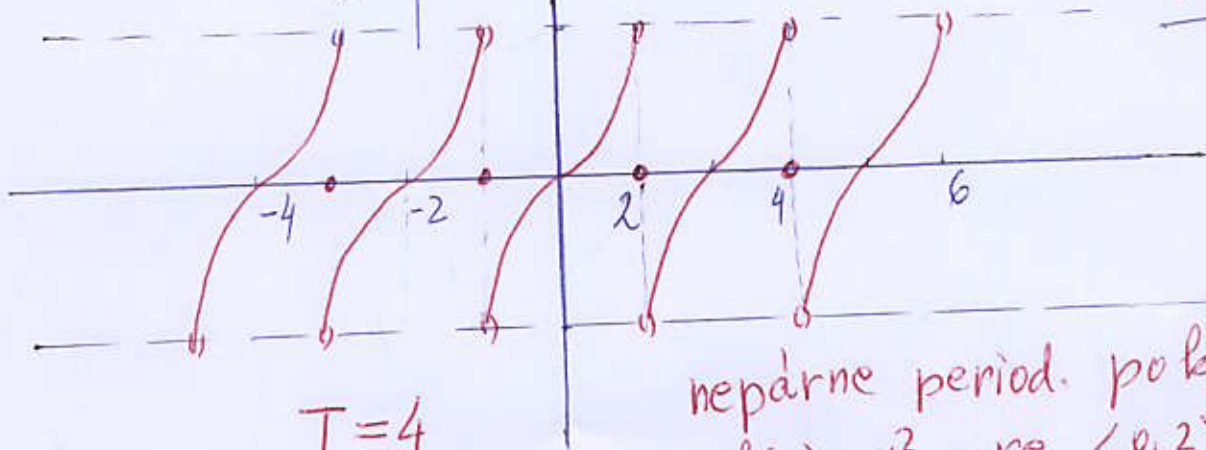
✓ $f(x) = x^2, x \in \langle 0, 2 \rangle$

normalizované per. pokr.
 $f(x) = x^2$ pre $\langle 0, 2 \rangle$ $T = 2$

párne period. pokr.
 $f(x) = x^2$ pre $\langle 0, 2 \rangle$ $T = 4$

$T = 4$
nepárne period. pokr.
 $f(x) = x^2$ pre $\langle 0, 2 \rangle$

Goniometrické rady s periodou $T > 0$

Funkcionálny rad

$$\frac{1}{2}a_0 + \sum_{n=1}^{\infty} \left(a_n \cos \frac{2\pi n x}{T} + b_n \sin \frac{2\pi n x}{T} \right) \quad (S)$$

kde $a_0, a_n, b_n \in \mathbb{R}$ (sú koefficienty) nazývame goniometrickým radom s periodou $T > 0$,

- ak $a_0 = a_1 = a_2 = \dots = 0$ sinusový radom
- ak $b_1 = b_2 = b_3 = \dots = 0$ kosinusový radom

vlastnosti:

(a) ak $M \subseteq \mathbb{R}$ je množina tých čísel $x_0 \in \mathbb{R}$ pre ktoré číselný rad

$$\frac{1}{2}a_0 + \sum_{n=1}^{\infty} \left(a_n \cos \frac{2\pi n x_0}{T} + b_n \sin \frac{2\pi n x_0}{T} \right) = s(x_0)$$

konverguje (M nazývame obor konvergenzie (S))

podmie

- $x_0 \in M \iff x_0 + T \in M$
- $s(x_0 + T) = s(x_0)$ pre každé $x_0 \in M$

ak ničed toho radu je $s(x)$
 pre každé $x \in M$ tak s je zdrna funkcia
pre kosinusové rady a s je nepárna
funkcia pre sinusové rady

(b) Nech funkcia f a jej prvá derivácia f' sú po čiastkách spojité na $\langle a, a+T \rangle$, kde $T > 0$.

Nech pre $n=0, 1, 2, \dots$ je:

(*) $a_n = \frac{2}{T} \int_a^{a+T} f(x) \cos \frac{2\pi n x}{T} dx$ (t.j. $a_0 = \frac{2}{T} \int_a^{a+T} f(x) dx$)

pre $n=1, 2, 3, \dots$ je:

$b_n = \frac{2}{T} \int_a^{a+T} f(x) \sin \frac{2\pi n x}{T} dx$

nech $\bar{f}$ je normalizované periodické pokračovanie funkcie f pre interval $\langle a, a+T \rangle$.

Podobu

(*) $\bar{f}(x) = \frac{1}{2} a_0 + \sum_{n=1}^{\infty} (a_n \cos \frac{2\pi n x}{T} + b_n \sin \frac{2\pi n x}{T})$

pre každé $x \in \mathbb{R}$.

Nekonečný (funkcionálny) goniometrický rad pre počiastkách spojité funkcie f na $\langle a, a+T \rangle$ tvaru

$\frac{1}{2} a_0 + \sum_{n=1}^{\infty} (a_n \cos \frac{2\pi n x}{T} + b_n \sin \frac{2\pi n x}{T})$

v ktorom koeficienty $a_n = \frac{2}{T} \int_a^{a+T} f(x) \cos \frac{2\pi n x}{T} dx$ ($n=0, 1, 2, \dots$) a $b_n = \frac{2}{T} \int_a^{a+T} f(x) \sin \frac{2\pi n x}{T} dx$ ($n=1, 2, 3, \dots$) sa nazývajú Fourrierovými koeficientami funkcie f pre interval $\langle a, a+T \rangle$.

Fourrierovým radom funkcie f pre interval $\langle a, a+T \rangle$ sa nazývajú Fourrierovými koeficientami funkcie f pre interval $\langle a, a+T \rangle$.

↓ Ak aj f je počiastkách spojité na $\langle a, a+T \rangle$ tak jeho núž je norm. per. pokračovanie $\bar{f}$ (pri (*)).

Ak po čiastkách spojita' funkcia f na $\langle -\frac{T}{2}, \frac{T}{2} \rangle$ je parna a f' je po či. spojita' na $\langle -\frac{T}{2}, \frac{T}{2} \rangle$ potom jej Fourierove koeficienty (*) su:

$$b_1 = b_2 = b_3 = \dots = 0$$

$$a_0 = \frac{4}{T} \int_0^{\frac{T}{2}} f(x) dx, \quad a_n = \frac{4}{T} \int_0^{\frac{T}{2}} f(x) \cos \frac{2\pi n x}{T} dx$$

a jej Fourierov red (*) je kosinový.

Ak po čiastkách spojita' funkcia f na $\langle -\frac{T}{2}, \frac{T}{2} \rangle$ je neparna a f' je po čiastkách spojita' na $\langle -\frac{T}{2}, \frac{T}{2} \rangle$ potom jej Fourierove koeficienty (*) su:

$$a_0 = a_1 = a_2 = \dots = 0$$

$$b_n = \frac{4}{T} \int_0^{\frac{T}{2}} f(x) \sin \frac{2\pi n x}{T} dx, \quad n = 1, 2, 3, \dots$$

a jej Fourierov red (*) je sinusový.

Poznamenajme, že na dôkaz rovnosti (*), ktorú nazývame aj "rozvojom funkcie do goniometrického radu" sa okrem predpokladu že f a f' su po čiastkách spojité na $\langle a, a+T \rangle$ (teda všetky integrály v (*) existujú) podstatne využíva fakt že množina funkcií

$$\left\{ \begin{array}{l} 1, \cos \frac{2\pi x}{T}, \cos \frac{4\pi x}{T}, \cos \frac{6\pi x}{T}, \dots \\ 0, \sin \frac{2\pi x}{T}, \sin \frac{4\pi x}{T}, \sin \frac{6\pi x}{T}, \dots \end{array} \right\} \mathcal{G}$$

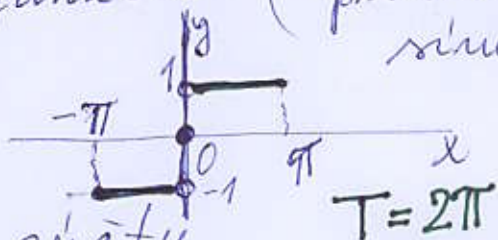
tvori tzv. "ortogonálny systém funkcií" $\mathcal{G}$ t.j. pre každé 2 rôzne funkcie $f, g \in \mathcal{G}$ platí

$$\int_a^{a+T} f(x) g(x) dx = 0.$$

✓ Najdime Fourierov rad funkcie ("pravouhlý sinus") (8)

$$f(x) = \begin{cases} -1, & \text{pre } x \in (-\pi, 0) \\ 0, & \text{pre } x = 0 \\ 1, & \text{pre } x \in (0, \pi) \end{cases}$$

a nakreslime graf jeho súčtu.

Pre každé $x \in (-\pi, \pi)$ platí $f(-x) = -f(x) \Rightarrow f$ je nepárna

teda bude; $a_0 = a_1 = a_2 = a_3 = \dots = 0$

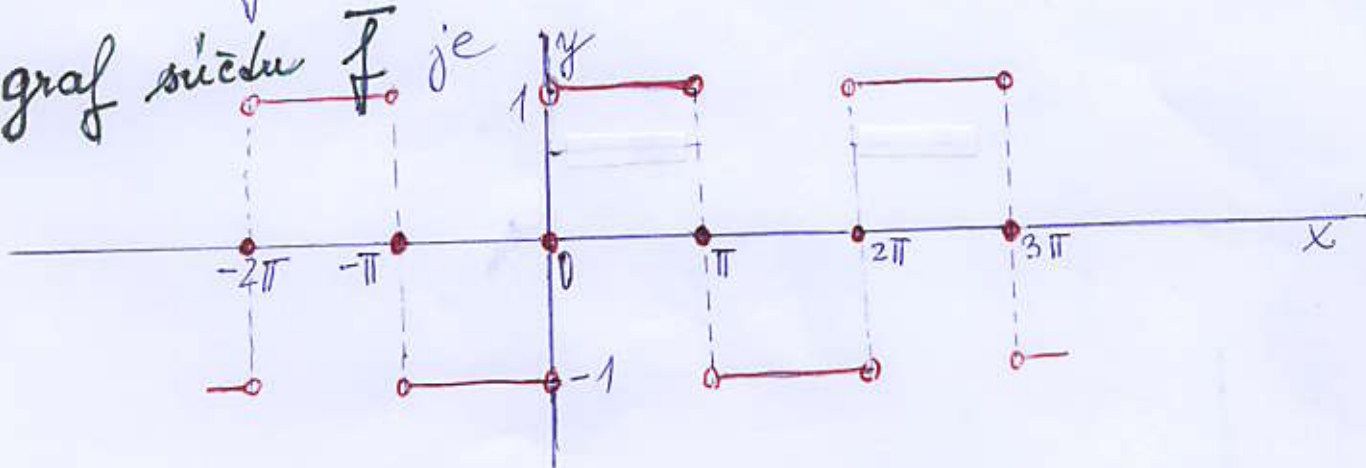
$$\begin{aligned} b_n &= \frac{4}{2\pi} \int_0^{\pi} f(x) \sin \frac{2\pi n x}{2\pi} dx = \frac{2}{\pi} \int_0^{\pi} \sin(nx) dx = \\ &= \frac{2}{\pi} \left[-\frac{\cos(nx)}{n} \right]_0^{\pi} = -\frac{2}{\pi n} (\cos(n\pi) - \cos 0) = \\ &= -\frac{2}{\pi n} ((-1)^n - 1) = \frac{2}{\pi n} (1 - (-1)^n) \end{aligned}$$

pretože $\cos(n\pi) = (-1)^n$ pre $n = 1, 2, 3, \dots$
 ($\cos \pi = -1, \cos 2\pi = 1, \cos 3\pi = -1, \cos 4\pi = 1, \dots$)

$$\begin{aligned} \text{teda } \bar{f}(x) &= \sum_{n=1}^{\infty} \frac{2}{\pi n} (1 - (-1)^n) \sin \frac{2\pi n x}{2\pi} \\ &= \sum_{n=0}^{\infty} \frac{4}{\pi(2n+1)} \sin((2n+1)x) \end{aligned}$$

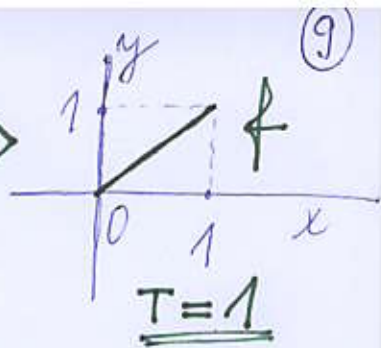
$$\text{teda } \bar{f}(x) = \frac{4}{\pi} \sin x + \frac{4}{3\pi} \sin 3x + \frac{4}{5\pi} \sin 5x + \dots$$

graf súčtu $\bar{f}$ je

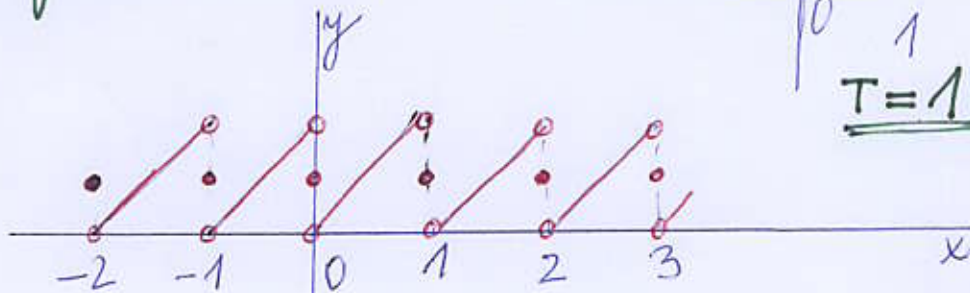

✓ Nech $f(x) = x$, $x \in \langle 0, 1 \rangle$

graf $\bar{f}$

Fourrierov rad f pre $\langle 0, 1 \rangle$ ($\bar{f}$ je graf jelo rucika!)

$$a_0 = 2 \int_0^1 x dx = 2 \left[\frac{x^2}{2} \right]_0^1 = \underline{\underline{1}}$$

$$a_n = 2 \int_0^1 x \cos(2\pi n x) dx = 2 \left\{ \underbrace{\left[x \frac{\sin(2\pi n x)}{2\pi n} \right]_0^1}_{=0} - \int_0^1 \frac{\sin(2\pi n x)}{2\pi n} dx \right\} = 2 \left[\frac{\cos(2\pi n x)}{4\pi^2 n^2} \right]_0^1 = \frac{2}{4\pi^2 n^2} (1-1) = \underline{\underline{0}}$$

pre $n = 1, 2, 3, \dots$

$$b_n = 2 \int_0^1 x \sin(2\pi n x) dx = 2 \left\{ \left[x(-1) \frac{\cos(2\pi n x)}{2\pi n} \right]_0^1 - \int_0^1 (-1) \frac{\cos(2\pi n x)}{2\pi n} dx \right\} = 2 \left\{ (-1) \frac{1}{2\pi n} + \left[\frac{\sin(2\pi n x)}{4\pi^2 n^2} \right]_0^1 \right\} = \underline{\underline{-\frac{1}{\pi n}}}$$

a teda:

$$\bar{f}(x) = \frac{1}{2} - \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{\pi n} \sin(2\pi n x), \quad x \in (-\infty, \infty)$$

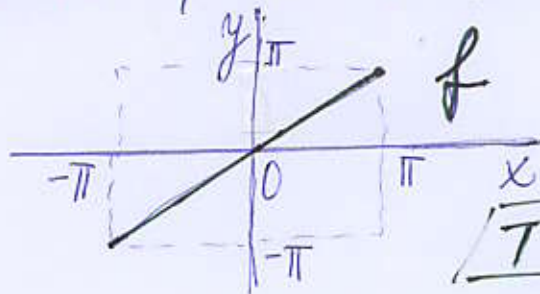
napr. pre $x = \frac{1}{4}$ dostaneme:

$$\bar{f}\left(\frac{1}{4}\right) = \frac{1}{4} = \frac{1}{2} - \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{\pi n} \sin \frac{\pi n}{2} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \frac{1}{\pi} \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n} \sin \frac{\pi n}{2} = \frac{1}{4} \Rightarrow \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n} \sin \frac{\pi n}{2} = \frac{\pi}{4}$$

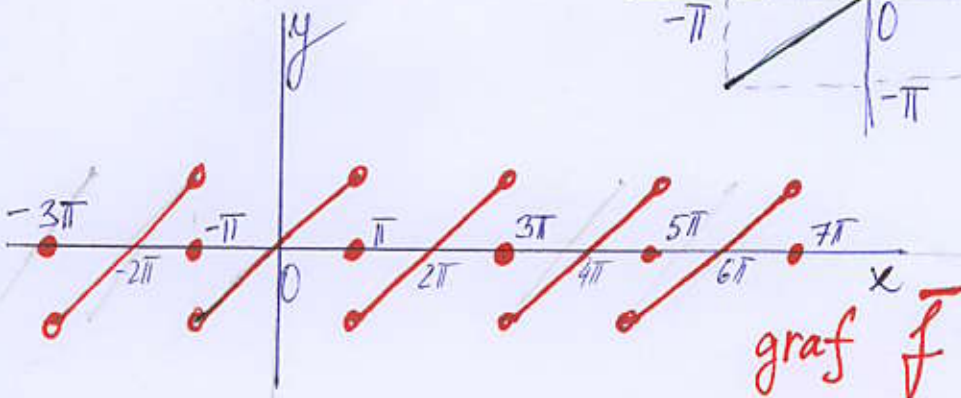

• Nech $f(x) = x$, $x \in \langle -\pi, \pi \rangle$

$$T = 2\pi$$

f je nepárna

f je nepárna $\Rightarrow a_0 = a_1 = a_2 = \dots = 0$

$$\begin{aligned}
 b_n &= \frac{2}{2\pi} \int_{-\pi}^{\pi} x \sin \frac{2\pi n x}{2\pi} dx = \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} x \sin \frac{2\pi n x}{2\pi} dx = \\
 &= \frac{2}{\pi} \int_0^{\pi} x \sin(n x) dx = \frac{2}{\pi} \left\{ \left[x(-1) \frac{\cos n x}{n} \right]_0^{\pi} + \int_0^{\pi} \frac{\cos n x}{n} dx \right\} = \\
 &= \frac{2}{\pi} \left\{ -\pi \frac{(-1)^n}{n} + \left[\frac{\sin n x}{n^2} \right]_0^{\pi} \right\} = (-2) \frac{(-1)^n}{n} = \frac{2}{n} (-1)^{n+1}
 \end{aligned}$$

$$f(x) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{2}{n} (-1)^{n+1} \sin(n x)$$

napr: $f\left(\frac{1}{2}\right) = \frac{1}{2} = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{2}{n} (-1)^{n+1} \sin\left(\frac{n}{2}\right) \Rightarrow$

$$\Rightarrow \frac{1}{4} = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^{n+1}}{n} \sin\left(\frac{n}{2}\right)$$

napr. $f\left(\frac{\pi}{2}\right) = \frac{\pi}{2} = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{2}{n} (-1)^{n+1} \sin\left(n \frac{\pi}{2}\right) \Rightarrow$

$$\Rightarrow \frac{\pi}{4} = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^{n+1}}{n} \sin\left(n \frac{\pi}{2}\right)$$